

Nr 195.

Ankom till riksdagens kansli den 31 maj 1918 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjda provisoriska tilläggsavgifter å statens järnvägar ävensom i ämnet väckta motioner.

(4:e avd.)

Genom en till riksdagen den 10 maj 1918 avlåten, till statsutskottet remitterad proposition, nr 432, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för samma dag, begärt riksdagens yttrande över vid propositionen fogat förslag till förhöjda provisoriska tilläggsavgifter å statens järnvägar.

Beträffande utredningen i ämnet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehått två till utskottet hänvisade motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 221, av herr *F. Ström* och den andra inom andra kammaren, nr 476, av herr *K. J. Söderberg*.

I den av herr Ström väckta motionen har hemställts, att riksdagen måtte med anledning av förevarande proposition lämna det yttrande, att någon ytterligare förhöjning ej bör ske för:

beträffande *persontrafik* III klass enkla biljetter, partibiljetter och månadsbiljetter samt

beträffande *godstrafik* levande djur, livsförnödenheter, fodermedel, gödningsämnen och hushållsved.

Herr Söderberg har i sin motion hemställt, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag i fråga om förhöjning av III klass månadsbiljetter och att dessa biljettpriser fastställas till sitt nuvarande belopp.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för de av dem gjorda framställningarna får utskottet hänvisa till motionerna.

Det förslag till provisorisk taxeförhöjning vid statens järnvägar, över vilket riksdagens yttrande begäres, framgår närmare av här nedan intagna tablå, som även upptager de nuvarande provisoriskt förhöjda avgifterna ävensom det förslag i ämnet, som järnvägsstyrelsen framlagt. I tablåen anges jämväl den ekonomiska innebörden av de olika förslagen.

Per år:	Provisorisk tilläggsavgift			Merinkomst		
	Nuvarande	Enligt järnvägsstyrelsens förslag	Enligt Kungl. Maj:ts förslag	Enligt järnvägsstyrelsens förslag	Enligt Kungl. Maj:ts förslag	Skillnad mellan järnvägsstyrelsens och Kungl. Maj:ts förslag
	%	%	%	Tusental kronor		
Persontrafik:						
I klass enkla biljetter	150	200	240	531	955	+ 424
II » » »	110	150	180	2,938	5,143	+ 2,205
III » » »	70	100	120	5,195	8,659	+ 3,464
II » partibiljetter	110	140	180	29	69	+ 40
II » månadsbiljetter	110	150	180	6	12	+ 6
III » partibiljetter	50	80	80	394	394	—
III » månadsbiljetter	50	80	80	145	145	—
Nedsättningsbiljetter	67	100	100	51	51	—
Prisskillnadsbiljetter	—	—	—	117	223	+ 106
Resgodsöverbikt	150	200	200	402	402	—
Hundar	70	100	120	15	25	+ 10
Summa persontrafik	—	—	—	9,823	16,078	+ 6,255
Godstrafik:						
Levande djur	70	200	150	1,993	1,238	— 765
<i>Styckegods:</i>						
Livsfrönödenheter	70	200	150	2,872	1,767	— 1,105
Fodermedel	70	200	150	58	38	— 20
Gödningsämnen	70	200	150	67	42	— 25
Hushållsved	70	200	150	58	38	— 20
<i>Vagnslastgods:</i>						
Livsfrönödenheter	70	200	150	10,573	6,508	— 4,065
Fodermedel	70	200	150	1,520	935	— 585
Gödningsämnen	70	200	150	1,076	661	— 415
Hushållsved	70	200	150	1,176	726	— 450
Övrigt gods	150	200	200	26,771	26,771	—
Summa godstrafik	—	—	—	46,164	38,714	— 7,450
Summa persontrafik	—	—	—	9,823	16,078	+ 6,255
Summa trafik	—	—	—	55,987	54,792	— 1,195

Av statsrådsprotokollet inhämtas, att järnvägsstyrelsen beräknat, att med bibehållande av de nuvarande tilläggsavgifterna statens järnvägar under år 1918 skulle komma att uppvisa en driftförlust av 60,000,000 kronor. Härvid är emellertid att märka, att 1918 års driftsbudget belastats med krigstidstillägg icke blott för år 1918 utan även för år 1917. Med de av Kungl. Maj:t föreslagna taxetilläggen har — om förhöjningen inträder omkring den 10 nästkommande juni månad — bristen för år 1918 av departementschefen beräknats till 30,000,000 kronor. Vid tillämpning av järnvägsstyrelsens förslag skulle bristen bli något mindre.

Under nu angivna förhållanden synes en ytterligare, genomgående taxeförhöjning vara ofrånkomlig, och det vill synas utskottet, att en sådan höjning redan tidigare bort vidtagas. Ur rent principiell synpunkt böra statens järnvägar icke blott bära sina egna driftkostnader utan även lämna överskott till förräntning av det i statsbanorna, såsom helhet betraktade, nedlagda kapitalet. Under de extraordinära förhållanden, som nu råda, lär emellertid denna grundsats ej kunna upprätthållas i full utsträckning. Utskottet håller likväl före, att direkt förlust å driften såvitt möjligt är bör förhindras.

Vad först angår persontrafiken har utskottet icke kunnat biträda Kungl. Maj:ts förslag oförändrat. De höjningar järnvägsstyrelsen i avseende å persontrafiken föreslagit äro i och för sig så betydande, att det synes utskottet, att en ytterligare höjning om möjligt bör undvikas. Därest höjningen göres alltför skarp, kan det inträffa, att resandefrekvensen så nedsättes, att höjningen icke inbringar några ökade inkomster, och ett sådant resultat lärer varken statens järnvägar eller allmänheten till gagn. Utskottet har därför i avseende å nu berörda trafik ansett sig böra förorda järnvägsstyrelsens förslag.

Då utskottet, såsom ovan anförts, anser, att någon förlust å driften icke bör få komma ifråga, måste utskottet jämväl i avseende å taxeförhöjningarna för levande djur, livs- och fodermedel samt gödningsämnen och hushållsved ansluta sig till järnvägsstyrelsens förslag. Vissa skäl kunna väl tala för att dessa varuslag beredas en särskilt gynnad ställning. Så blir dock fallet jämväl om avgiftshöjningen nu göres enhetlig för allt gods, enär grundtaxorna å livs- och födoämnen och därmed jämförliga varuslag äro avsevärt lägre än för gods i allmänhet. Vad prispöjningen angår, lär en höjning av tilläggsavgiften från 150 till 200 procent icke kunna tillmätas någon nämnvärd betydelse. Under sådana förhållanden har utskottet alltså icke kunnat förorda Kungl.

Maj:ts förslag beträffande godsavgifterna, utan får, såsom nämnts, biträda vad järnvägsstyrelsen i ämnet hemställt.

I anslutning till utskottets uppfattning, att driftförlust bör förebyggas, har utskottet icke funnit sig böra framställa någon erinran mot att, därest så blir nödvändigt för undvikande av sådan förlust, ytterligare höjning av tilläggsavgifterna vidtages. Att anlita lånevägen för att hålla statsbanedriften uppe synes endast i yttersta nödfall böra tillgripas.

I enlighet med vad sålunda anförts får utskottet, som alltså icke kunnat biträda de i ämnet väckta motionerna, hemställa,

a) att riksdagen må beträffande det riksdagen underställda förslaget till förhöjda provisoriska tilläggsavgifter å statens järnvägar i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, vad här ovan blivit i ämnet anført;

b) att herrar Ströms och Söderbergs i ämnet väckta motioner må anses besvarade med vad utskottet under a) hemställt.

Stockholm den 31 maj 1918.

På statsutskottets vägnar:

BERNH. ERIKSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *O. M. Strömberg*, *G. M. H. Ekelund*, *J. Nilsson*, *H. F. Lamm*, *O. Bergqvist*, *C. G. Ekman*, *H. G. W. Wrangel*, *A. C. Lindblad*, *A. Pers*, greve *N. F. Posse*, *G. Boman* och *J. Pålsson* samt

från andra kammaren: herrar *J. B. Eriksson* i Grängesberg, *H. Andersson* i Skivarp, *J. Olofsson* i Digernäs, *N. A. Nilsson* i Kabbarp, *A. Anderson* i Råstock, *C. Persson* i Stallerhult, *J. Jönsson* i Revinge, *O. H:son Waldén*, *S. Bengtsson* i Norup, *C. R. Jansson* i Falun, *S. E. J. Lübeck* och *P. A. Hansson* i Stockholm.

Reservationer:

av herrar *O. Bergqvist*, *A. C. Lindblad*, *J. B. Eriksson* och *J. Olofsson*, som ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Det förslag — — — — — något mindre.
Under nu angivna — — — — — upprätthållas.

Att driftförlusten bör inskränkas till det minsta möjliga är likväl uppenbart.

Vad först angår — — — — — förslag.

I avseende å godstrafikavgifterna ansluter sig utskottet till Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet biträder alltså departementschefens uppfattning, att tilläggsavgifterna för levande djur, livsförnödenheter, fodermedel och gödningsämnen samt hushållsved böra bestämmas till lägre belopp än för andra slag av gods. Märkas bör, att för närvarande tilläggsavgifterna för nämnda varuslag äro så mycket lägre än de för övrigt gods gällande, att även med de av Kungl. Maj:t föreslagna beloppen höjningen för artiklarna i fråga jämförelsevis skulle bli väsentligt starkare än för gods i allmänhet. Utskottet finner sig alltså böra biträda Kungl. Maj:ts förslag oförändrat i nu förevarande avseende.

Under förutsättning att resandetrafiken ej komme att påverkas av den höjning Kungl. Maj:ts förslag beträffande persontrafiken innebär i jämförelse med järnvägsstyrelsens förslag, skulle den ovan förordade lösningen betyda en inkomstminskning gentemot järnvägsstyrelsens förslag av 7,450,000 kronor för år eller för tiden 10 juni—1918 års slut i avrundat tal till omkring 4,000,000 kronor. Med hänsyn å ena sidan till ovissheten av innebörden i detalj av taxeförhöjningarna och å andra sidan till de stora belopp, kring vilka driftkostnaderna för statens järnvägar röra sig, synes emellertid den av utskottet angivna tariffbegränsningen icke kunna tillmätas större betydelse med hänsyn till driftresultatet. För innevarande år måste i allt fall genom lånemedel eller på annat sätt skaffas täckning för förlusten å järnvägsdriften. Skulle större förskjutningar i de nu rådande förhållandena inträda, komme givetvis Kungl. Maj:t att taga under överbägande, i vad mån ytterligare förändringar i statsbanetaxorna kunna erfordras.

I enlighet med vad sålunda anförts, får utskottet, som ej kunnat biträda de i ämnet väckta motionerna, hemställa,

a) att riksdagen må, beträffande det riksdagen underställda förslaget till förhöjda provisoriska tilläggsavgifter å statens järnvägar, i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla vad här ovan blivit i ämnet anført;

b) att herrar Ströms och Söderbergs i ämnet väckta motioner må anses besvarade med vad under a) hemställts.»

av herrar C. G. Ekman, N. A. Nilsson i Kabbarp, O. H. Waldén, S. Bengtsson i Norup, C. R. Jansson i Falun och P. A. Hansson i Stockholm, vilka ansett, att utskottet bort förorda Kungl. Maj:ts förslag oförändrat,